

Els inicis de la ràdio local a Catalunya

JOSÉ MANUEL SALILLAS

Els tramvies que circulaven pel carrer Provença aquell dia de tardor, causaven interferències al receptor-unitat mòbil en el seu intent de captar els senyals emesos per un emissor que, des d'un pis veí, transmetia el que hagués pogut ser la primera prova radiofònica feta a Barcelona. Aquella tarda de mitjan setembre del 1923, Josep Ma. Guillen Garcia, que estava a punt de passar a la història com a fundador de Ràdio Barcelona, es desanimava perquè no veia recompensats els seus esforços. Els enginyers francesos Govineau, Archards i Sarlois, col·laboradors a la demostració, decidiren plegar per aquell dia i deixar-ho per a millor ocasió, que es presentà al cap de ben poc, el dia 22 del mateix mes davant de 25.000 persones que van escoltar meravel·lades la música i les paraules que els arribaven a través d'uns grans altaveus. La demostració tenia lloc a Montjuïc, a l'esplanada del recinte de l'Exposició Internacional del Moble, on anys després foren erigides les fonts ideades per Carles Buigas per a l'Exposició del 1929.

32

L'emissió es duia a terme des d'un transmissor situat a uns 300 metres de distància, tocant al túnel del Teatre Grec. L'èxit posava punt i final a allò que, amb el temps serien els

preparatius per a la primera emissió oficial de Ràdio Barcelona, que fou el 15 d'octubre de 1924 i passà als annals de la radiodifusió com a realitzada el 14 de novembre del mateix any, perquè en aquella data Josep Martínez, cap del centre de Barcelona del "Cuerpo de Telégrafos", envià a l'emissora degana l'autorització de l'organisme competent a fi que Ràdio Barcelona comencés a emetre oficialment.

Però tornem a Montjuïc. Aquell dia, entre els milers d'espectadors il·lusionats hi havia un grup d'homes disposats a crear estacions de ràdio a llurs poblacions de residència. Es tractava, entre d'altres, d'Eudald Aymerich, Joan Vidal Prat i Manel Vidal Español, pioners, respectivament, de les emissores de Terrassa, Badalona i Sabadell. Entre els assistents a l'acte n'hi havia molts amb idèntiques aspiracions que serien, sense saber-ho ells en aquell moment, capdavanters de la ràdio a Catalunya. A tots ells, allí reunits, els unia el "hobby" de llegir revistes estrangeres sobre telefonia sense fils. I pel que fa al grup que hem esmentat anteriorment, anava més enllà. Tots els seus integrans havien fet proves amb receptors de vàlvules importades o de galena importades amb què sorprenien els seus amics sintonitzant els aparells per escoltar emissions estrangeres o els clàssics senyals horaris de la Torre Eiffel. Eren seguidors de Marconi i estaven vinculats al comerç de l'electrònica. També veien en la telefonia sense fils un bon futur comercial, ja que intuïen l'èxit del sistema. I no s'equivocaven, perquè l'any 1928 Barcelona ja comptava amb 200.000 radiooïdors i Catalunya sobrepassava el mig milió.

L'èxit dels ràdio-clubs

Després de la posada en marxa de Ràdio Barcelona, s'accelera el procés de creació de ràdio-clubs a les comarques

catalanes i anà creixent l'interès pel fenomen de la radiofonia. Molta gent sol·licitaren llicència de radioaficionat per emetre programació regular. La fórmula del ràdio-club tingué una important acceptació a Catalunya. Això quedà demostrat per la gran quantitat de ràdio-clubs que es crearen en aquella època. I cal recordar que fins fa una dècada tant Ràdio Terrassa com Ràdio Manresa encara funcionaven pel règim de ràdio-clubs. En aquell temps, i entre altres, es concediren llicències de radioaficionat a les següents persones o agrupacions: EAR 5 a Joan Díaz, de Reus; EAR 154 a Lluís Benítez, d'Arenys de Mar; EAR 156 a Ràdio Club Terrassa; EAR 163 a Pere Arolas, de Figueres; EAR 165 a Joan Vidal Prat, de Badalona; i altres dels quals hi ha constància a Vilanova i la Geltrú, Tortosa, Lleida, Girona, Tarragona, Olesa de Montserrat, Sabadell i Manresa.

Aquesta relació només és una petita mostra, perquè pot afirmar-se que a quasi totes les ciutats o viles importants de Catalunya va haver-hi un interès creixent per la radiofonia i un gran nombre de persones de totes les comarques sol·licitaren llicència. Més endavant la veritable afició, el continu interès, les dificultats o les normes inspectores acabarien de consolidar o de frustrar les diverses iniciatives.

El decret del 8 de desembre de 1932 del govern republicà, autoritzà la creació d'estacions locals de petita potència: les emissores de radioaficionats acabaren llur activitat com a emissores professionals i als promotors se'ls obria un nou camp d'acció.

Al quadre adjunt queda reflectida l'evolució de les emissores que emetien a les nostres comarques, juntament amb les dues barcelonines Ràdio Barcelona i Ràdio Associació de Catalunya, des de l'any 1932 al 1993.

EAJ	CONCESSIÓ INICIAL 1932 O ANTERIOR	INDICATIU ACTUAL	PROPIETARI ACTUAL
1	Ràdio Barcelona	Ràdio Barcelona	SER
15	Ràdio Associació	Onda Cero (BCN)	ONCE
25	Ràdio Terrassa	Ràdio Terrassa (SER)	Ràdio Terrassa
39	Ràdio Badalona	COPE-Miramar	COPE
38	Ràdio Girona	Ràdio Girona (SER)	SER
42	Ràdio Lleida	Ràdio Lleida (SER)	SER
33	Ràdio Tarragona	RNE	RNE
11	Ràdio Reus	Ràdio Reus (SER)	SER
20	Ràdio Sabadell	Ràdio Sabadell (COPE)	COPE
35	Ràdio Vilanova	Onda Cero	ONCE
51	Ràdio Manresa	Ràdio Manresa (SER)	SER

En alguns casos, els números d'EAJ no corresponen a l'antiguitat de l'emissora, perquè al començament l'administració feia servir números ja usats d'emissores que no van arribar a funcionar per atorgar-los a altres de noves. Aquest és el cas de Ràdio Sabadell, a la qual correspondria cronològicament un número d'EAJ més alt.

Ràdio Terrassa, primera emissora local

L'any 1911 Eudald Aymerich Tarradella, estudiant de peritatge elèctric, participà en els primers experiments que es van fer en aquella època de tramesa i recepció d'ones. Acabada la carrera, l'any 1919, s'instal·là a Terrassa, on va obrir un establiment de venda d'equips receptors de vàlvules amb altaveu i auriculars i equips de galena, i altres aparells i peces auxiliars relacionades amb la radiofonia. A la tenda organitzà una tertúlia d'aficionats al món de la ràdio, es va subscriure a publicacions espanyoles i estrangeres de telefonia sense fils i el 27 de novembre de 1928 promoué la constitució de Ràdio Club Terrassa. Aymerich va transmetre des de casa seva amb emissores construïdes per ell mateix, fins que a finals del 1929 fou autoritzat el ràdio-club a emetre com a aficionat amb l'emissora EAR 156.

L'agost del 1932 es concedí a Ràdio Terrassa l'emissora de quarta categoria EAJ 25, cosa que fou celebrada per tots els aficionats i per la directiva del ràdio-club, que al seu butlletí informatiu es féu ressò de la novetat. Diversos membres de la directiva capitanejats per Francesc Matarrodona i Eudald Aymerich construïren en un taller local, l'emissor que aviat entraria en funcionament, els costos de fabricació del qual ascendien a 15.809,95 ptes. La concessió autoritzava a emetre amb 200 wats, amb una longitud d'ona de 453 metres i una freqüència de 662 quilocicles.

L'emissora quedà instal·lada al número 62 del carrer de la Font Vella, i fou inaugurada oficialment pel president de la Generalitat Francesc Macià el 2 d'abril de 1933 a les 11 del matí, enmig d'una gran gentada que omplia bona part de l'emissora i els voltants. Segons "La Vanguardia" del mateix dia, l'emissora EAJ 25, Ràdio Terrassa "es la primera de España que funcionará según el Decreto de diciembre pasado, que dicta las normas por las cuales se podrán establecer y deberán regirse las emisoras de carácter local".

Ràdio Sabadell, animada per Ràdio Terrassa

A Sabadell la telefonia sense fils aviat tingué adeptes, com a la resta de comarques catalanes. Hi havia centenars de radioaficionats. També s'han de tenir en compte els afiliats locals a l'"Asociación Nacional de Radiodifusión", a la qual pertanyia Ràdio Barcelona. Tot aquest ambient a favor de la ràdio féu que a l'abril de 1927 s'organitzés una demostració pública al "Teatro Euterpe", on es presentaren receptors de làmpara, que van provocar l'admiració dels sabadellencs. Mesos després, a començaments del 1928, diversos aficionats crearen Ràdio Club Sabadell. Manel Vidal España, entusiasta pioner local, en fou nomenat president. A la directiva també hi havia Viçens Colomer Catafau, que més tard jugà un paper decisiu a Ràdio Sabadell com a director. L'emissora fou concedida a J. Corbella. Segons el periodista sabadellenc Jaume Vall Vila en el seu estudi "Comunicació i Societat a Sabadell en la Segona República, 1931-1936", "les emissions de prova que des de feia temps emetia Ràdio Terrassa-EAJ 25 i sobretot la inauguració de les seves emissions el mes d'abril de 1933 amb la presència del president Macià, estimularien els responsables locals a inaugurar oficialment".

El dissabte 5 d'agost del 1933 a la tarda, fou inaugurada dintre dels actes de la festa major d'aquell any. L'emissora s'establí en un

pis superior del Cafè de Cal Jan situat a la rambla sabadellenca. Les instal·lacions constaven d'un locutori i una sala on es van ubicar els dispositius tècnics. L'emissió es feia amb una longitud d'ona de 203 metres i una potència de 200 wats. Al cap de dos anys, amb motiu del segon aniversari, fou inaugurat un nou estudi i altres dependències.

Ràdio Tarragona neix patrocinada per la premsa

Joan Tuset Arbonés, tarragoní emprenedor, sol·licità una emissora per a l'“Asociación de la Prensa de Tarragona” a l'empara del decret de desembre del 1932. A mitjan 1933, Joan Tuset rebé concessió de l'EAJ 33-Ràdio Tarragona, entitat que nomenà Trifó Bas, interventor econòmic de l'emissora.

El 19 d'agost, festivitat de Sant Magí, patró de la ciutat, s'iniciaren les emissions tenint com a locutor un jove ciutadà, Josep M. Tarrassa, qui amb el temps arribaria a ser un dels professionals més importants de la ràdio espanyola. L'emissora fou instal·lada a la Rambla Nova i en fou el seu primer director el mateix concessionari Joan Tuset. L'emissora s'inaugurà oficialment el 7 d'octubre de 1933 en un acte que presidiren les autoritats locals al “Teatro Atenea”. Fruit de la inventiva de Josep M. Tarrassa va néixer el personatge de fama peninsular “Marginet”, el nom del qual s'inspirava en el del patró de Tarragona. L'emissora es finançava gràcies a la publicitat i a les aportacions d'una pesseta que feia cada soci del “Club dels Oients”.

38

Després d'un any de funcionament el propietari i Ràdio Associació de Catalunya arribaren a un acord per tal que l'emissora formés part de la xarxa de l'emissora barcelonina, que ja comptava amb Ràdio Lleida i Ràdio Girona. Així la RAC cobria del tot les comarques catalanes i es convertia en la primera cadena radiofònica de Catalunya.

Ràdio Reus: 200 vats com totes les emissores locals

El 1924 els senyors Balcells i Díaz muntaren a Reus una emissora d'ona curta sota l'indicatiu 7DB. Van fer demostracions col·lectives de recepció al "Teatro Bartrina" de la ciutat. Posteriorment es concedí a Joan Díaz, perit industrial, mecànic i també electricista, l'autorització corresponent per tal d'instal·lar una emissora d'aficionat amb l'indicatiu EAR 5, que fou instal·lada a l'últim pis del número 50 del Raval de Santa Anna. Aquesta emissora, que aviat funcionà dues hores diàries de forma regular, desvetllà a Reus una gran afició per la telefonia sense fils per la novetat que representava. Enmig d'aquest ambient Joan Díaz gestionà i obtingué una llicència per emetre en ona mitjana amb l'indicatiu EAJ 11. L'estació transmetia amb una longitud d'ona de 200 metres i una potència de 200 vats. El 1934 l'horari de programació era de les 12 a les 15 hores i de les 22 a les 23.30 hores, i hi predominava la música.

Ràdio Badalona, emissora de la costa

Joan Vidal Prat era un badaloní nascut el 1893. Estudià música, es dedicà al ram de l'electricitat com el seu pare, aprengué "Ondas Marconi", Morse i construí receptors de ràdio. Igual que els pioners d'altres ciutats, era l'home destinat a construir una emissora de ràdio. També captà els senyals horaris de la Torre Eiffel. Fou entusiasta de Marconi, es relacionà amb els pioners d'altres ciutats i a la seva tenda representà firmes de fabricants de receptors radiofònics, entre
39

L'any 1929 Vidal instal·là una emissora de radioaficionat d'ona curta amb l'indicatiu EAR 165. Començà a fer proves i a ambientar-se en l'exercici de la tramesa d'ones fins que d'acord amb la seva sol·licitud per tenir una emissora en regla

i no d'aficionat, el 21 de juliol de 1933 va rebre, de part del “Centro Provincial de Barcelona del Cuerpo de Telégrafos”, l'autorització per emetre amb l'emissora EAJ 39 amb una freqüència de 1492 quilocicles i una potència de 200 vats. En la construcció de l'emissora hi treballà el mateix J. Vidal Prat amb el seu pare i Francesc Matarrodona, tècnic de Ràdio Terrassa que passà “dos meses en casa de los Vidal Prat”. Fou inaugurada el 26 de novembre de 1933 i segons declarà Vidal Prat al periòdic badaloní “El Clamor”, “les campanes de les dues esglésies de Badalona, Santa Maria i Sant Josep, repicaren durant una bona estona”. L'emissora fou coneguda des del primer dia com a “Ràdio Badalona, l'emissora de la costa”. Ràdio Miramar ja fóra una altra història.

Ràdio Girona i Ràdio Lleida, destinades a la xarxa de la RAC

Els gironins no tenien pas una opinió diferent de la resta dels catalans pel que fa al fenomen de la ràdio. Així, inicialment va passar-hi el mateix que a altres ciutats o pobles: creixia l'afició i l'expectació davant de qualsevol demostració o exhibició d'equips.

Sota els auspicis de Ràdio Associació de Catalunya, que volia crear una xarxa que cobrís totes les terres catalanes, i després del decret del 8 de desembre de 1932 del govern republicà que autoritzava la creació d'emissores locals de petita potència, començaren els intents de dotar Girona d'una emissora. Les proves s'iniciaren l'últim trimestre del 1933. En aquell període s'emeté dues hores diàries, una al migdia i una altra de vuit a nou de la nit.

El 10 de desembre de 1933 fou inaugurada oficialment Ràdio Girona, en un acte que enorgullí els seus fundadors. L'emissora quedà instal·lada a l'Ateneu Gironí. A partir

d'aquest moment augmentà el nombre d'associats i l'interès de tots els aficionats per les emissores locals, que ampliaren l'horari diari.

Quan l'emissora no transmetia, ho feia Ràdio Associació de Catalunya mitjançant la seva antena que des de Barcelona donava notícies de la vida barcelonina i, a canvi, rebia informació de l'actualitat gironina. L'emissora EAJ 38 Ràdio Girona fou concedida a Ramon Pérez Pujol, antic secretari de la revista "Catalunya Ràdio".

Per necessitats de la RAC, tal com ja s'ha indicat en el cas de Girona, es promogué la creació de Ràdio Lleida EAJ 42 que, al cap de menys de dos mesos de prova, fou inaugurada el diumenge 12 de gener de 1934. El centre emissor de Ràdio Lleida quedà instal·lat als terrenys de la fàbrica d'olis Daniel, a la carretera de Saragossa. Els estudis quedaren ubicats en un edifici del carrer Major amb uns equips aportats per la RAC, que d'aquesta manera veia acomplert el seu projecte d'arribar a totes les comarques catalanes i de rebre, a més a més, l'actualitat informativa de les terres lleidatanes. El concessionari d'EAJ-42 Ràdio Lleida fou el president de la RAC, Jaume Rosquellas.

Ràdio Manresa va construir el seu emissor per 13.000 Ptes.

Els amics i pioners de la ràdio a la capital del Bages es constituïren oficialment en Ràdio Manresa el 4 de març de 1924. Com els altres promotors d'aquest mitjà a Catalunya, tenien per finalitat "divulgar los fenómenos radioeléctricos, construir aparatos de galena y escuchar las emisiones extranjeras -ya que aún no emitía Radio Barcelona- que se reciban o sean audibles en Manresa". Tenia la seu al número 1 del carrer de Les Piques, on abans hi havia l'"Ateneo Obrero".

Manresa fou ciutat capdavantera pel que fa a la constitució d'un ràdio-club però en canvi va ser una de les últimes a instal·lar i inaugurar l'emissora oficial d'ona mitjana.

El dia 1 de març de 1930 instal·laren una emissora d'ona curta amb l'indicatiu corresponent d'EAR. Quatre anys més tard, el 10 de maig de 1934, s'inaugurà una emissora d'ona mitjana de petita potència. El cost de la construcció fou de 13.500 ptes i les emissions inicials eren d'unes tres hores diàries. La publicitat començà a radiar-se al cap de poc d'iniciar-se la programació. L'any 1935 Manresa ja comptava amb uns 300 aparells receptors de ràdio.

Ràdio Vilanova

Durant la Fira de l'any 1932 l'emissora de Ràdio Vilanova va iniciar les emissions, tot i que llavors no tenia encara l'autorització oficial. El seu promotor fou Josep M. Cucurella amb una emissora que construï el mateix. Animat pels resultats obtinguts, va sol·licitar autorització a la "Dirección General de Telecomunicaciones", que li fou concedida el dia 3 de març de 1934.

Fou així, EAJ 35-Ràdio Vilanova. Durant els primers temps, com totes les emissores, es mantingué de les aportacions dels socis protectors i de la publicitat que augmentà a mesura que l'emissora s'anà establint. Les primeres veus en foren el mateix Josep Maria Cucurella i Francesca Galcerán, filla del metge de Vilanova i molt aficionada a la ràdio.

Ràdio Vilanova connectava amb Ràdio Barcelona per tal d'emetre notícies, concretament el programa "La Paraula", que era emès diàriament per ambdues emissores al migdia i a la nit.

Les cadenes no són cosa d'avui dia

Durant els primers anys de funcionament de la ràdio ja es pot

observar que la unió és necessària i que les cadenes, en molts casos i a mesura que passi el temps, seran imprescindibles. Ràdio Associació de Catalunya, al marge de la lluita que mantenia amb Ràdio Barcelona i viceversa, per la veu de la catalanitat tot arribant arreu de les comarques del Principat, creà la seva pròpia xarxa amb les emissores de Lleida, Girona i Tarragona. D'altra banda, Ràdio Barcelona, propietat d'"Unión Radio", empresa de Madrid i per tant la major competidora de la RAC sense que de moment arribés a crear una cadena –això vindria més tard–, s'uní per contrarestar l'acció de l'emissora de la Rambla, amb Ràdio Terrassa, Ràdio Sabadell, Ràdio Reus, Ràdio Manresa, i Ràdio Vilanova (1934). Així emeteren en col·laboració diversos programes musicals com ara un concert des d'Alemanya (a Leipzig), dedicat a J. Sebastian Bach. L'arribada dels conflictes del 1936 feren desaparèixer molts d'aquests status i projectes.

Actualment, l'emissora que havia estat Ràdio Associació de Catalunya és Onda Cero, després d'haver estat "Ràdio Espanya" i Cadena Catalana. Les emissores de Lleida i Girona són de la SER i depenen de Ràdio Barcelona. Ràdio Tarragona passà a mans de Ràdio Nacional d'Espanya. Ràdio Vilanova és d'Onda Cero i Ràdio Sabadell i Ràdio Badalona (Miramar) pertanyen a la COPE. Només Ràdio Terrassa i Ràdio Manresa, tot i que estan associades a la Cadena SER, continuen essent independents a mans d'aquells socis que crearen l'emissora o de llurs hereus.

Quan es compleixen just 60 anys des que es va emetre el decret a partir del qual es van crear les emissores locals a Catalunya, on tant interès desvetllà aquest tema, les poblacions d'ubicació i els seus concessionaris no han sabut o no han pogut, a part de les dues excepcions apuntades, conservar la propietat a nivell local, que havien aconseguit amb tant esforç i il·lusió.